

Asia: VN/20307/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi (ns. joustomalli)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleinen arvio esityksestä

Kuuloliitto pitää myönteisenä ja kannatettavana sitä, että työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla tehtävän työn mahdollisuuksia pyritään kehittämään nykyistä joustavammiksi. Työskentely terveydentilan sallimissa rajoissa tukee sekä taloudellista että sosiaalista hyvinvointia ja vahvistaa osallisuutta.

Nykyinen työkyvyttömyyseläkkeiden ansiorajojen valvonta sekä ansiorajan ylityksestä seuraava eläkkeen lepäämään jättäminen ja mahdollinen myöhempi takaisinperintä eivät ole kannustaneet työn tekemiseen siinä määrin kuin monien henkilöiden tilanne mahdollistaisi. Nykyisen sääntelyn mukaan ansaintarajan ylittäminen kolmena peräkkäisenä kuukautena johtaa eläkkeen maksun keskeyttämiseen, ja jos ylitystä ei ole ilmoitettu ennakolta eläkelaitokselle, eläkettä voidaan joutua perimään takaisin jälkikäteen. Takaisinperintä voi toteutua vasta seuraavan kalenterivuoden puolella, mikä lisää epävarmuutta ja vaikeuttaa taloudellista ennakkointia.

Kuuloliitto kannattaa joustomallin kehittämistä ja sitä, että sääntely kannustaa käyttämään jäljellä olevaa työkykyä ilman kohtuuttomia taloudellisia riskejä.

Joustomallin myönteinen joustavuus

Kuuloliitto näkee ehdotuksen myönteisenä piirteenä sen, että malli sallii yksittäiset suojaosan ylitykset ilman, että eläke keskeytyy välittömästi. Ehdotettu vuosikohtainen jousto voi tehdä tilanteesta aiempaa ennakoitavamman ja mahdollistaa satunnaisen lisätyön tekemisen ilman välittömiä seuraamuksia tai pelkoa eläkkeen keskeytymisestä. Tämä voi madaltaa kynnystä kokeilla työntekoa ja hyödyntää jäljellä olevaa työkykyä tilanteissa, joissa työkyky vaihtelee.

Työkyvyn tulkinta ansiotason perusteella

Ehdotuksessa työkyvyn muutosta arvioidaan käytännössä ansiotason perusteella. Jos työansiot ylittävät suojaosan yhtäjaksoisesti 12 kuukauden ajan, täysi työkyvyttömyyseläke muuttuisi osaeläkkeeksi. Mikäli ylitys jatkuu 24 kuukautta, eläke lakkaisi kokonaan.

Kuuloliitto näkee ehdotuksessa myös huolenaiheita. Ansiotaso ei välttämättä aina kuvaa luotettavasti työkyvyn todellista tasoa. Kuulovammaisen henkilön työkyky voi riippua merkittävästi työympäristöstä ja työolosuhteista. Esimerkiksi tilanteessa, jossa työpaikan akustiikka, kommunikaatiokäytännöt ja mahdolliset tukijärjestelyt on toteutettu erityisen hyvin, henkilö voi kyetä työskentelemään suojaosan ylittävällä tasolla, vaikka sama työ ei olisi mahdollista toisenlaisissa olosuhteissa.

Kiinnitämme huomion myös siihen, että yhtäjaksoinen seuranta ei huomioi ylityksen määrää. Pienikin mutta jatkuva ylitys käynnistää 12 kuukauden seurannan. Kuulovammaisten henkilöiden kohdalla työkyvyn kuormitusvaikutukset voivat myös ilmetä viiveellä, jolloin ansiotason perusteella tehty päätelmä työkyvyn pysyvistä palautumisesta voi olla ennenaikainen.

Kuuloliiton näkemyksen mukaan näin merkittävän taloudellisen muutoksen kuin eläkeoikeuden muuttamisen ei tulisi perustua yksistään ansiotason seurantaan. Ennen eläkeoikeuden muuttamista tulisi olla mahdollisuus yksilölliseen arviointiin, jossa tarkastellaan työkyvyn pysyvyyttä sekä työolosuhteiden vaikutusta.

Lisäksi on tärkeää arvioida mallin mahdollisia käyttäytymisvaikutuksia. Kuulovammaiset henkilöt ovat usein jo valmiiksi epävarmemmassa asemassa työmarkkinoilla. Jos ansiotason nousuun liittyy riski eläkeoikeuden muuttumisesta tai myöhemmästä takaisinperinnästä, tämä voi lisätä varovaisuutta työn vastaanottamisessa. Tällöin sääntely ei välttämättä tue tavoitetta kannustaa työn tekemiseen, vaan voi osittain johtaa päinvastaiseen lopputulokseen.

Takaisinperinnän harkinnan puuttuminen

Ehdotuksen mukaan takaisinperintä toteutetaan ilman harkintaa, jos eläkkeestä tehtävä vähennys ei riitä kattamaan ylitystä.

Kuuloliitto esittää, että takaisinperintään tulisi liittää mahdollisuus yksilölliseen harkintaan. Kuulovammaisten henkilöiden työtilanteet voivat muuttua nopeasti esimerkiksi tulkkauspalvelujen

saatavuuden, apuvälineiden toimivuuden tai työympäristön muutosten vuoksi. Ansiot voivat tällöin vaihdella lyhyelläkin aikavälillä.

Ilman mahdollisuutta kohtuullistamiseen takaisinperintä voi kohdistua tilanteisiin, joissa ansiorajan ylitys ei johdu työkyvyn pysyvistä muutoksesta vaan työtilanteen vaihtelusta tai sääntelyn vaikeasta ennakoitavuudesta. Tämä voi lisätä epävarmuutta ja varovaisuutta työn vastaanottamisessa.

Sääntelyn ymmärrettävyys ja saavutettavuus

Ehdotettu malli on rakenteeltaan monitasoinen. Kuukausikohtainen suojaosa, vuosittainen jousto sekä 12 ja 24 kuukauden yhtäjaksoinen seuranta muodostavat kokonaisuuden, jota joidenkin voi olla vaikea hahmottaa. Kuulovammaisten joukossa on henkilöitä, joiden kielelliset valmiudet vaihtelevat tai jotka käyttävät suomea toisena kielenä. Tällöin sääntelyn monimutkaisuus voi muodostaa saavutettavuusongelman.

Kuuloliitto esittää, että mallin toimeenpanossa tulee panostaa selkokielisiin ohjeisiin sekä konkreettisiin laskentatyökaluihin, joiden avulla eläkkeensaaja voi arvioida omaa tilannettaan ja ansiorajan käyttöä.

Vaikutusten seuranta

Kuuloliitto esittää, että joustomallin vaikutuksia seurataan erikseen eri vammaryhmien osalta. On tärkeää arvioida, miten malli vaikuttaa kuulovammaisten henkilöiden mahdollisuuksiin tehdä työtä, kuinka ennakoitavaksi eläketurva koetaan sekä tukeeko sääntely työkyvyn kestäväää käyttöä. Sääntelyn toimivuutta tulisi arvioida säännöllisesti ja tarvittaessa tehdä siihen korjauksia.

Lavikainen Hanne
Kuuloliitto ry